

ЩО ТРЕБА ЗНАТИ ПРО СТИХОРХОЗ БОБРІВ

Антіпов Анатолій Анатолійович

кандидат ветеринарних наук, доцент
доцент кафедри паразитології та фармакології

Папченко Іван Васильович

кандидат ветеринарних наук, доцент
доцент кафедри ветеринарно-санітарної експертизи, гігієни продуктів
тваринництва та патологічної анатомії імені Й.С. Загаєвського

Гончаренко Володимир Петрович

кандидат ветеринарних наук, доцент
доцент кафедри паразитології та фармакології
Білоцерківський національний аграрний університет

Ткаченко Сергій Миколайович

викладач вищої категорії
Компаніївський фаховий коледж ветеринарної медицини
Білоцерківського національного аграрного університету

Ткаченко Інна Сергіївна

викладач вищої категорії
Компаніївський фаховий коледж ветеринарної медицини
Білоцерківського національного аграрного університету

Бобер – найбільший гризун (довжина тіла 75-100 см) з сплосченим лопатоподібним хвостом, покритим роговими лусочками і пристосований до проживання у водному середовищі та на суходолі. Маса тіла дорослого бобра близько 18 кг, а максимально може досягати 54 кг. Самці і самки за розмірами тіла і масою мало розрізняються. Забарвлення хутра мінливе: від світло-бурого до темно-бурого і майже чорного. Остьові волосинки блискучі, довгі, грубі, а підпушок дуже густий і м'який. Передні кінцівки коротші задніх, з міцними кігтями, добре пристосовані для риття та утримання корму, задні мають велику ступню і між пальцями розташовані шкірясті перетинки. Слухові отвори і ніздрі при зануренні у воду замикаються. Очі мають прозору мигальну перетинку, що захищає їх рогівку від впливу води при пірнанні. Верхня губа роздвоєна і губи можуть змикатися позаду різців, що дозволяє боброві перегризати рослини під водою [1-4].

Бобри ведуть прихований спосіб життя і свою активність проявляють у темну пору доби. Особливою популярністю ці звірі користуються за свою будівельну

діяльність. Боброві хатки, греблі, підземні ходи, канали і інші їх споруди іноді вражають не тільки розмірами, а й якоюсь особливою свідомістю спорудженого. Спостерігаючи за життям бобрів, мимоволі приходиш до думки, що вони без сумніву володіють складними і оригінальними рефlekсами, що знаходяться на межі розумного. Крім цього, бобри в якійсь мірі є перетворювачами природи, так як під впливом їх будівельної діяльності крихітні річечки часом перетворюються в хороші водні угіддя, придатні для поселення деяких хутрових звірів, водоплавної дичини, риб і інших представників водного світу [5-7].

Як для тварин інших видів, для бобрів характерні свої захворювання в тому числі паразитарні. У бобрів на даний час зареєстровано понад 30 видів гельмінтів, що відносяться до чотирьох класів: трематода, цестода, нематода і акантоцефала. Серед них у дорослих особин зустрічається стіхорхоз [8].

Стіхорхоз (Stichorchosis) – трематодозне захворювання річкових бобрів, яке характеризується ураженням товстого відділу кишок (сліпа та ободова кишки) і супроводжується розладом травлення, анемією, інтоксикацією, виснаженням тварин і іноді закінчується їх загибеллю.

Ця хвороба поширена в країнах Північної Америки, Європи і реєструється також в Україні.

Збудником захворювання є трематода – *Stichorchis subtriquetrus* з родини Cladorchidae. Паразити мають округло-довгасту, а деякі грушеподібну форму, довжиною 5–16 мм і блідо-рожеве забарвлення тіла. У них дві присоски: ротова діаметром 1–1,5 мм і черевна – 1,4–2,4 мм (рис 1.). Яйця розміром 0,162-0,180 × 0,097-0,115 мм.

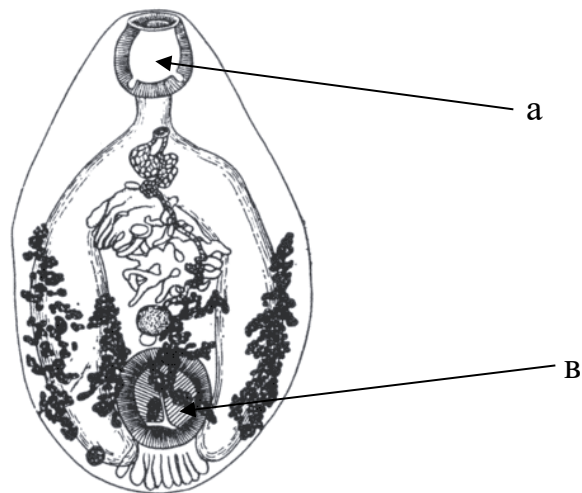

Рис.1. Зовнішній вигляд трематоди *Stichorchis subtriquetrus*
(а – ротовий присосок, в – черевний присосок)

Перебуваючи у кишечнику бобрів, стіхорхиси присосками фіксуються до стінки кишки і впливають на організм бобрів механічно, інокуляторно, токсично, трофічно та алергічно. Яйця паразитів виділяються з фекаліями, з яких у воді виходять мірацидії, що містять редії. Мірацидії активно проникають в тіло прісноводного молюска – *Planorbis vortex* і у ньому звільняються редії, в яких при температурі нижче 20 °С формуються дочірні редії. Якщо ж у водному середовищі температура вище 20 °С, то дочірні редії не утворюються, а з

материнських редій формуються церкарії. Вони залишають тіло молюска, прикріплюються до водної рослинності, перетворюються на цисти і в ній розвиваються адолескарії. Розвиток стіхорхіса від яйця до стадії адолескарія проходить близько 3 місяців. Бобри заражаються, захоплюючи адолескарії разом з кормом або водою.

При наявності у кишечнику бобрів поодиноких паразитів ознаки захворювання непомітні. Сильне ураження викликає схуднення тварин, їхнє хутро втрачає блиск, місцями з'являються облісіння, в підшкірній клітковині спостерігаються набряки. Іноді у звірів відмічається кривавий пронос, що змінюється запором, і блювота. Бобри втрачають жвавність, нерідко втрачають безпечність і часто стають жертвою хижаків.

Трупи тварин виснажені, хутро брудне, місцями має облісіння. При розтині в підшкірній клітковині помічається жовтушність і гідремічність тканин. У серцевої сорочці міститься трансудат. М'язи серця в'ялі, сіро-червоні з жовтуватим відтінком. Печінка дещо збільшена, зів'ялої консистенції, не однотонно забарвлена в червоно-коричневий та місцями в жовтуватий колір. Жовч зелена, тягуча. Селезінка не збільшена, паренхіма її темно-червона, не розм'якшена. Нирки злегка збільшені, дещо зів'ялої консистенції не однотонно забарвлені в коричневий та сіро-коричневий колір, кіркова речовина на розрізі містить множинні невеликі кісти. Слизова оболонка тонкого кишечника почервоніла, вкрита значною кількістю сірого тягучого слизу. Більш виражені зміни спостерігаються у товстому кишечнику на межі сліпої і ободової кишок. Слизова оболонка несе на своїй поверхні від однієї до сотні паразитів світло-червоного кольору розміром від 5 до 16 мм, які присосками прикріплюються до неї. В місцях локалізації паразитів слизова оболонка гіперемована, набрякла, пронизана дрібними крововиливами і місцями в ній формуються невеликі виразки. Подібну картину нам довелося спостерігати у трупі дорослого бобра, який потрапив у сіті рибалок-браконьєрів (рис.2) [9].

Рис.1. Зовнішній вигляд слизової оболонки сліпої кишки з наявними паразитами

Прижиттєвий діагноз на стіхорхоз встановлюють (хоча це важко зробити) на підставі проведення копрологічних досліджень. Фекалії тварин досліджують методом послідовного промивання, а посмертний – за результатами розтину і виявленні паразитів в товстому кишечнику.

З метою профілактики захворювання перш за все не допускати перевезення річкових бобрів з одного місця проживання в інше без їх попередньої перевірки на гельмінтозність. Уражених гельмінтами звірків перед перевезенням в нові місця необхідно дегельмінтизувати. З цією метою можна використовувати бітінол у дозі 0,1 г на 1 кг маси тіла при вільному згодовування в суміші з концентрованим або деревним кормом; всередину (на 1 кг маси тіла) 0,15 г хеноподієвої олії в суміші з 4 мл касторової олії (через стравохідний зонд, двічі з інтервалом 3-6 діб). Хеноподієву олію дають у 2-й половині дня перед роздачею кормів.

За стадами річкових бобрів слід вести спеціальні систематичні спостереження, стежити за жвавистю поведінки цих тварин. У разі неадекватної поведінки бобрів і наявності трупів негайно довести до відома ветеринарну службу, вжити заходів до встановлення діагнозу і організації заходів з оздоровлення звірів.

Список літератури

1. Ятусевич А.И. Заразные болезни пушных зверей Монография /А.И. Ятусевич, В.С. Прудников, Н.Ф. Карасев, М.Ф. Николаенко. – Витебск: УО ВГАВМ, 2008. – 110 с.
2. Карпович В.Н. Паразиты бобров Мещерской популяции и их распространение во внешней среде // Труды Омского государственного заповедника. Вологда, 1960. Вып. 3. С. 185–194.
3. Орлов И.В. Изучение цикла развития трематоды бобров *Stichorchis subtriquetrus* (Rud., 1814) // «Паразитофауна и заболевания диких животных»: Сборник научных трудов. М., 1948. С. 134–152.
4. Ромашов Б.В. Гельминты речных бобров: *Castor fiber* и *Castor canadensis*. Воронеж: ФГБОУ ВПО Воронежский ГАУ, 2015. 214 с.
5. Ромашов В.А. Эколого-географические исследования гельминтов речных бобров и система противогельминтозных мероприятий в бобровом хозяйстве СССР: дис. ... д-ра биол. наук. М., 1973. 482 с.
6. Дробышева Ф.У. Болезни охотничье-промысловых зверей и птиц / Ф.У. Дробышева, А.В. Кутянина, Н.В. Карпова и др. – Красноярск., 2005. – 50 с.
7. Черепанов А.А. Дифференциальная диагностика гельминтозов по морфологической структуре яиц и личинок возбудителей. / А.А. Черепанов, А.С. Москвин, Г.А. Котельников и др. Атлас. 1999. 76 с.
8. Андреев О.Н. К паразитофауне речных бобров / О.Н. Андреев, А.Н. Постевой, А.В. Хрусталёв и др. // Российский паразитологический журнал. 2021. Т. 15. № 3. С. 11–16.
9. Патолого-анатомічний розтин трупів сільськогосподарських тварин з основами судової ветеринарії: Методичні рекомендації для студентів освітнього рівня – магістр та слухачів Інституту післядипломного навчання / І.В. Папченко, Ю.М. Тирсіна, М.В. Утеченко - Біла Церква, 2019 - 47 с.